

men den kan jo give Anledning til megen Tvist, og det var derfor uanselig, at man kunde affinde sig ved et passende Bederlag af de menige Bønder for Kjørslen, hvorved jo maatte gaaes ud fra, at de ikke ere pligtige til at kjøre til de aarlige Reparationer.

Det maa dog vel erindres, at de Bedkommende i Almindelighed ikke ere pligtige til at underkaste sig Ministeriets Fortolkning, og at de have Ret til at forfølge Sagen, naar de ikke troe, at denne Fortolkning er rigtig. Ministeriets personlige Anskuelse kan her ikke have nogen retlig bindende Kraft. Forøvrigt er det en Selvsølg, at de Kjørsler, der skulle præstere, skulle ydes i Overensstemmelse med de citerede Bestemmelser, navnlig i Henhold til Placat af 18de April 1828; og skal det da iagttages ved alle Kjørsler, at de ikke kunne affordres i Høst- og Sædtiden.

J. A. Hansen: Jeg kan ikke Andet end udtale, at jeg er meget mere tilfreds med dette Svar af den høitærede Indenrigsminister, end jeg var med hans Svar paa min tidligere Forespørgsel. Det er jo klart og Alle vitteligt, at denne Besvarelse ikke har nogen Lovskraft, men, at den dog, givne af den høitærede Minister paa dette Sted, vil have en meget stor Betydning, det holder jeg mig overbevist om. Den ærede Minister anførte, hvad jeg ogsaa har seet anført i den omtalte Resolution, at der kunde være Spørgsmaal om, som et Moment, der kunde tages med i Betragtning, hvad der havde været Skik og Brug paa de enkelte Steder fra Arilds Tid. Her træffer det sig, som i flere Tilfælde, at den juridiske og moralske Ret staae lige imod hinanden, at den juridiske Ret bliver moralsk Uret, og at den moralske Ret bliver juridisk Uret; thi man pleier ellers at gaae ud fra, at, naar En i en længere Alrække har været fornærmet, saa er det rigtigere at give ham Erstatning derfor, end at han skal tabe sin Ret, fordi han har ladet sig fornærme i en Række af Aar; men jeg ved nok, at det er den juridiske Ret, at, naar En har ladet sig fornærme i 20 Aar, uden at paaklæge det, saa skal han lade sig fornærme hele sin øvrige Levetid, uden mere at kunne faae Ret. Det

er nu et af de skrøbelige menneskelige Forhold, som der skal Tid til at forandre. Den ærede Minister sagde, at man kunde komme udover det ved at erlægge et lidet Bederlag til den Bedkommende; det vil altsaa være en Bøde, saa at de Baagjældende, fordi de have ventet for længe med at gjøre deres Ret gjældende, skulle give et lidet Bederlag for at Bedkommende skal lade være at fornærme dem i Fremtiden (Indenrigsministeren: Det er en Misforstaaelse). Jeg troer, at man paa en bedre Maade kan komme ud af denne Sag, nemlig ved en Lovforfrist, og det kan jo være, at man gjør et Forsøg derpaa, ved i næste Sæssion at indbringe et Lovforslag derom, og jeg troer ikke, at dette vil være stridende mod den juridiske Ret, men mere tilfredsstillende den moralske, end saaledes som Forholdet nu er ordnet. Som sagt, nu have vi Tid til at overveie Sagen til næste Sæssion, men i Almindelighed er jeg meget tilfreds med Udfaldet af denne Forespørgsel.

Indenrigsministeren: Den ærede sidste Taler har ganske misforstaaet mine Øttringer om Afløsningen. Jeg meente kun ganske simpelt, at, da Forskjellen mellem Hovedreparation og aarlig Vedligeholdelse er saa usikker og vanskelig at afgjøre, saa vilde det være aldeles naturligt, at en Afløsning af Kjørslsbyrden fandt Sted, men naturligvis, og som jeg endog udtrykkelig tilføiede, saaledes, at kun Kjørslsbyrden til Hovedreparationerne afløstes; det er saaledes fuldkommen ubeføiet, naar han meente, at jeg skulde have sagt, at man skulde affinde sig med Bedkommende om at erlægge et lidet Bederlag, for at opnaae Noget, som de alt havde retlig Adkomst til.

Tscherning: Jeg vil gjerne hertil knytte det Spørgsmaal til den ærede Indenrigsminister, om de saakaldte „Kirkebønder“, der som saadanne maae anses hovepligtige, kunne fordrø at faae deres Kjørslsbyrde til Kirken afløst — i Henhold til Hoveafsløsningsloven.

Indenrigsministeren: For det Første er det mig ikke bekjendt, om der gives noget mærkeligt Antal af disse saakaldte Kirkebønder; det er dernæst vistnok tvivlsomt, om Hoveafsløsningscommissionerne ville ansee sig berettigede til at medtage denne Kjørsl til Afløsning.